

Ceres olika gestalter, nr. 27. Ceres som nation, nämligen [mikronationen](#) The Galactic Republic of Ceres. Territoriet består av dvärgplaneten Ceres och ett område i södra England. Ceres är också Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens symbol, som du kan se längst ned till vänster på denna sida.

NYHETSREVI NR. 7 ÅR 2012

I NUMMER 7: Djur, boksläpp, seminarier och digitala resurser

Detta höstnummer av Freja blev digert, med tips om såväl litteratur, digitala resurser och seminarier. Men också en liten grundkurs i att hitta i vårt bibliotek med hjälp av SAB:s klassificering. Och, inte minst, det blir ett nytt boksläppden 20 november, av **Patrik Olssons** *På Ömse sidor vägen*, om alléer i Skåne.

DIGITALA RESURSER

Det går nu för första gången att i sin helhet söka elektroniskt i **Svensk historisk bibliografi**, dvs från 1771–2010, och databasen kommer att uppdateras kontinuerligt. För den som vill fördjupa sig i bibliografins historia finns **Jonas Nordins** utmärkta [artikel](#) ur *Biblis* att läsa på nätet.

Ett annat närmast heroiskt digitaliseringsarbete är inskanningen av samtliga **SOU:er**. KB räknar med att arbetet kommer att vara färdigt 2014 och omfattar då ca 5600 utredningar mellan 1922 och 1998. Utredningar efter 1998 finns redan på regeringens [hemsida](#).

SEMINARIER

Onsdagen den 14 november kl. 13–17 anordnar **Skogshistoriska sällskapet** en föreläsning med titeln **Rovdjurskriget – en resa genom tiderna** på Nordiska museet. Föreläsare är **Kjell Danell** (tidigare SLU), **Roger Berström** (tidigare Skogsforsk), **Karin Dirke** (SU) och Per Larsson (Nordiska museet). Pris inkl. kaffe är 150 kr. Anmälan görs till [Jan Sandström](#).

KSLA tillsammans med SLU arrangerar den 21 november, kl. 13.00–16.30 ett seminarium med rubriken **Svensk skogshistoria i nytt ljus – nya analyser och tillämpningar baserade på Riksskogstaxeringens långa tidsserie**. Mer information finns [här](#).

Fredagen den 9 november kl. 10.00 [disputerar](#) **Alf Ericsson**, avd. för [agrarhistoria](#), SLU på avhandlingen *Terra mediavalis. Jordvärderingssystem i medeltidens Sverige*.

Onsdagen den 28 november, kl. 10–12 har doktorand **Karl Bruno**, avd. för agrarhistoria, SLU, startseminarium med titeln *SLU och*

det internationella forskarsamhället. Plats: Nannesonrummet.

LÅNTAGAREN ZAREMBA

Journalisten **Maciej Zarembas** artiklar om skogen i DN väckte stor debatt, inte minst bland skogens olika företrädare. I nummer 4 i år av LRF:s tidning *Vi Skogsägare* intervjuas han och berättar bland annat om sitt eget förhållande till skogen men också om det bibliotek han använde för att hitta litteratur till artikelserien, nämligen **Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens bibliotek** där han ”nog lånat en hel hylla”. Nu har artikelserien utkommit som bok, som finns på biblioteket, för den som inte vill ladda ned [artiklarna](#).

Till boken har författaren **Torgny Lindgren** skrivit ett förord i vilken han ger en blyxtbelysning av svenskarnas förhållande till skogen med hjälp av uttrycket att ”vara i skogen”, det vill säga ett existentiellt vara som innefattar såväl biologi, geografi och andlig hemvist. Detta kan vi bland annat få syn på från luften, när vi på väg över landet ser hur trafikleder,

2012

Bibliotekets öppettider: mån–ons 13–17; tors 13–19; fred stängt.
Telefon: 08-54547720; hemsida: www.kslab.ksla.se
Kontakta redaktören: per.eriksson@ksla.se
Ansvarig utgivare: Carl-Anders Helander

industrier, städer och samhällen är blott öar i ett hav av skog. Vi borde därför, anser Torgny Lindgren, skriva skogen med stort S – Skogen – som i alla andra egenamn.

BOKSLÄPP OM ALLÉER

Vi har tidigare berättat om att boken *Ömse sidor om vägen. Allén och landskapet i Skåne 1700–1900*, av **Patrik Olsson**, utkommit i akademiens SOLMED-serie. Den är nummer 59. Det är nu, något sent kan tyckas, dags för ett traditionsenligt boksläpp. **Se annonsen här bredvid** för information om var och när.

Med början under 1700-talet kom det skånska landskapet att genomgå en stor omvandling, i samband med denna förändring tillkom ett nytt landskapselement: allén. Den kom att fylla en både praktisk och estetisk funktion. Med det traditionella synsättet hade allén uppgiften att pryda omgivningen, strukturera landskapet och markera den sociala betydelsen. Allén blev snart en klassmarkör för södra och mellersta Sveriges herrgårdsbygder. Det tillrättalagda, ordnade landskapet var det sköna – något som spreds från herrgårdarna till bondgårdarna, där infartsallén kom att bli en statussymbol för gården. Även de olika trädslagen som alléerna var planterade med var kopplat till status – ju ädlare lövträd desto mer ståndsmässigt. I och kring de skånska byarna kom de vanliga pilalléerna, eller pilevallarna, att bli de mest karaktäristiska inslagen.

Det var inte bara på landsbygden som alléerna kom att få betydelse. De kom med tiden även att planteras i Skånes expanderande städer och samhällen där de utgjorde en viktig del av det stadslandskap som man skulle vistas i. Boken ger en gedigen bakgrund till de kultur- och naturvärden som alléerna utgör och som under senare decennier ansetts så värdefulla att de har fått stöd av bl.a. EU-medel. Detta har lett till ökad förståelse för de betydelsebärande miljöer som omger den som färdas genom det skånska landskapet – både på landsbygden och i tätorterna.

I boken, som även är Patrik Olssons doktorsavhandling, har han samlat ett omfattande historisk material kring de skånska godsens, städernas och byarnas landskap. Det stora empiriska materialet som författaren har bearbetat kommer både från offentliga och privata arkiv och bibliotek.

Tisdagen den 20:e november, kl. 18–20 i akademiens lokaler på Drottninggatan 95B i Stockholm blir det alltså boksläpp. Patrik Olsson berättar om boken, **Anna Dahlström** tillsammans med

Boksläpp – Ömse sidor om vägen. Allén och landskapet i Skåne 1700-1900

Tid: **Tisdagen den 20:e november** 2012, Kl. 18-20

Plats: Akademiens lokaler, Drottninggatan 95 B, Stockholm

Kaffe med smörgås serveras innan och mingel med **vin samt något lite att äta** efteråt.

Moderator: **Ulrich Lange**, docent vid Göteborgs universitet, akademiledamot och ordförande i akademiens nämnd för de areella näringarnas historia (ANH).

Patrik Olsson, bokens författare, fil.dr. i kulturgeografi, och verksam vid Regionmuseet i Kristianstad **berättar om boken**

Kompletterande föredrag av fil.dr. **Anna Dahlström**, tillsammans med docent **Tommy Lennartsson** vid Centrum för Biologisk Mångfald (CBM), SLU och **Leif Gren**, handläggare vid Riksantikvarieämbetet

Panelsamtal med föredragshållarna under ledning av Ulrich Lange.

Obligatorisk elektronisk anmälan **här**.

Tommy Lennartsson från Centrum för Biologisk Mångfald (CBM) och **Leif Green** från Riksantikvarieämbetet bistår med kompletterande föredrag. Alltsammans under ledning av **Ulrich Lange**, akademiledamot och ordförande i akademiens nämnd för de areella näringarnas historia (ANH).

NYA BÖCKER

Oförtrutet arbetar vi vidare på att utöka bibliotekets samlingar med svårhittad och relevant litteratur som rör de areella näringarnas historia. **Här** kan du se vad som förvärvats under den senaste tiden. Men vi vill också särskilt

uppmärksamma några böcker som inte passar in i de övriga teman vi tar upp i detta nummer.

En viktig fråga i det moderna industrialiserade samhället är hur vi driver alla våra maskiner, inte minst den maskinpark som behövs för att hålla igång ett högproduktivt jordbruk. I en ny avhandling från Umeå universitet, *Bränsle för den moderna nationen. Etanol och gengas i Sverige under mellankrigstiden och andra världskriget* analyserar **Helena Ekerholm** hur man i Sverige diskuterade möjligheterna att under 1900-talet ersätta vårt oljeberoende med material från skogen som kraftkälla. Orsaken var som bekant denna gång inte att oljan höll på att sina utan att tillgången under första och andra världskriget blockerades då den behövdes liksom var en strategisk resurs för de krigförande länderna. Men experimenten med gengas påbörjades redan i början av 1900-talet då jäst destillerat ur biprodukter från pappersmasse- och cellulosatillverkning användes som bränsle. Svenska politiker var också engagerade i att använda svensktillverkad etanol istället för importerad bensin. Frågan om självförsörjning på drivmedel är alltså varken ny eller knuten till stormakter. I och med de båda världskrigen fick alternativ till bensin förnyad aktualitet och förespråkarna hoppades på en svensk exportsuccé och att Sverige skulle bli självförsörjande.

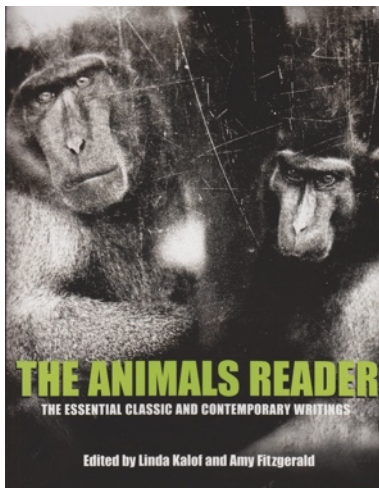
Gengasanvändningen, men då i lantbrukets tjänst, vilket Ekerholm inte tar upp, behandlas i den nyss utkomna SOLMED-volymen *Traktorer, mjölkmaskiner, hästräfsor, motorsågar och Statens maskinprovningar. Maskin- och redskapsprovningarnas betydelse för Sveriges jordbruks- och skogsbrukstekniska utveckling 1896-1996* av **Jan-Olov Jansson & Per Thunström**, i avsnittet ”I folkförsörjningens tjänst 1939–1945”.

En sökning i vad KSLAB registrerat i LIBRIS med avseende på gengas ger 13 **träffar**.

Ett favoritämne för Frejas redaktör är dynamiken mellan stad och land och jag har flera gånger framhållit miljöhistorikerns **William Cronons** *Natures Metropolis* som ett intressant sätt att analy-

sera hur stad och land ju lever i en symbios och påverkar varandra. [Cronon](#) har också spridit detta sätt att arbeta till de forskarmiljöer han varit med och byggt upp, exempelvis [CHE](#). Alltför sällan syns dessa rätt breda frågeställningar i forskningen. Men i en nyutkommen antologi utgiven av förlaget Brepols har redaktörerna **Piet van Cruyningen** och **Erik Thoen**, från universiteten i Wageningen respektive Ghent tagit sig an denna fråga med utgångspunkt i livsmedelshanteringen. Antologin *Food supply, demand and trade. Aspects of the economic relationship between town and countryside (Middle Ages – 19th century)* är nummer 14 i [CORNs](#) (Comparative Rural History of the North Sea Area) skriftserie.

Livsmedel är ju i detta sammanhang den kanske mest själv-

klara startpunkten eftersom den på ett så tydligt sätt knyter samman landsbygden med olika urbana miljöer. Ofta talar man om att arbetsmarknaden behöver matcha utbud och efterfrågan för att fungera effektivt. Detta gäller också för att städer skall kunna växa, och städers expansion är ofta en förutsättning för en fungerande arbetsmarknad. Transporter, hygienfrågor, konservering genom frysning och kylning – i grossistled, minutled och i hemmen – måste ordnas och våra matvanor förändras för att inte tillväxten skall göra halt. I antologin ges exempel hämtade från skilda platser och perioder där livsmedelsförsörjningens många betydelser diskuteras.

Ett frågekomplex som inte helt saknar koppling till de här ovan nämnda böckerna är *The American*

Reaper. Harvesting Networks and Technology, 1830–1910 av **Gordon M. Winder**, som utkom tidigare i år. Winder behandlar å ena sidan den tekniska sidan av lantbruket, skördetröskor och dessa tillverkning liksom det företag, National Harvester, som skapas och å den andra sidan den dynamik som ny teknik innebär för marknadens utbredning och framväxt. I motsats till många tidigare studier anlägger Winder ett nätverksperspektiv på utvecklingen. Med hjälp av detta studerar han den många gånger lokala spridningen av information som var fallet på landsbygden, där ju skördetröskorna skulle användas.

DJUR

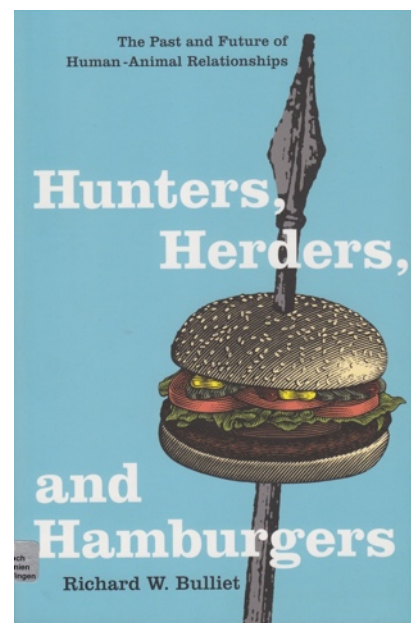
Djur är på modet. Det senaste numret (nr 4 2012) av tidningen **Ord & Bild** har det som tema, och numret dessförinnan handlade om mat, som ju indirekt många gånger är en fråga om djur. Poeten **Aase Bergs** senaste diktsamling heter *Liknöjd fauna* och i somras kom en svensk översättning av **Gilles Deleuze** och **Félix Guattaris** bok *Kafka. För en mindre litteratur*, där människan och djuret och inte minst människans djurbliande spelar en alldeles avgörande roll. Människans likheter med djuren togs även upp av primatologen **Frans de Walls** *Empatins tidsålder. Hur naturen lär oss att skapa ett humanare liv*, som utkom på svenska 2011. Och exemplen är flera. (Nämnda böcker och tidskrifter finns inte på KSLAB)

Även om intresset verkar ökat för gränslandet mellan människa och djur är det väl närmast att se som en evig fråga. Och vi behöver inte starta med kentaurer. Ledamoten i KSLA, **Nils Uddenberg** behandlade det till exempel 1993 i *Ett djur bland alla andra? biologin och människans uppfattning av sin plats i naturen* och 2009 i *Gränsvarelser: åtta essäer om människan och aporna*.

Utgångspunkten är i de flesta fall vad som enklast kan beskrivas som ett kulturellt perspektiv på frågan om djur. Intresset riktar sig antingen mot att hitta nya infallsvinklar på djur alternativt att tidigt försöka avtäckta att vi i vår samtid förhåller oss till djur på ett

alldeles nytt sätt. Framförallt finns ett ökat intresse med bäring på människans förhållande till djuren liksom var gränsen mellan människa och djur går. Exempel där intresset varit stort är den aktivism som är knuten till djurförsök, men också behandlingen av djur i det moderna jordbruket och livsmedelsproduktionen liksom konsekvenserna av den vetenskapliga utvecklingen när det gäller framställning av exempelvis kött på konstgjord väg, alltså som ett sätt att undvika de verkliga djuren, liksom våra möjligheter att "tillverka" djur genom kloning.

Senast i raden att tematisera djuren är **Historisk Tidskrift** som i sitt nummer 3 2012 har temat djur. Temareaktören **Bo Eriksson** har samlat fyra uppsatser.

Eriksson har bland annat behandlat djuren i sin *Bestiarium. En medeltida djurbok*, som utkom 2009 och som vi omnämnt tidigare här i Freja. I HT-numret behandlas Vargen av **Ulf Nyrén**, vars avhandling om den svenska jakträtten utkom nyligen, djurens roll i det danska 1800-talets senare del beskrivs av **Ann Katrine Gjerløff** och symboliken kring djur diskuteras av **Therese Nordlund Edvinsson**. Slutligen handlar **Magnus Bohmans** artikel om prästtione-längder som källmaterial för att studera bondejordbrukets djurhållning under den agrara revolutionen.

Men djur som tema för historiska studier är knappast uttömt i och med detta. Och de möjliga in-

fallsvinklarna är många. Det kan handla om djurs kognitiva förmågor och status som subjekt, om djur som arbetskraft och husdjur, som föda och deltagare i sporter och spektakel av olika slag, som symboler, som vetenskapliga objekt och som motiv inom konsten. I alla dessa fall är Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens bibliotek ett nästintill idealiskt ställe att börja sin jakt på.

I Freja har vi tidigare tipsat om böcker som på ett eller annat sätt tar upp djuren i historien. Senast en bokserie från [Reaktion Books](#) samt en samling av uppsatser av **Harriet Ritvo**.

Men det gäller att i biblioteket hitta litteraturen där djuren finns.

En bra början är det som ryms under **Husdjurslära**, Qdf enligt SABs klassificering.

Viktigt att notera när det gäller Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens bibliotek är också att de böcker som finns under respektive kategori, det gäller såväl djur som geografi liksom biografier, så finns där i normalfallet böcker med ett historiskt material, antingen som en källtext eller som en bearbetning, det vill säga exempelvis en historik av något slag. Detta därför att biblioteket är ett historiskt specialbibliotek. Historia återfinns med andra ord inte bara under kategorin K.

För att hitta bara KSLAB:s böcker i LIBRIS skriv ett stort J i raden Bibliotekskod i den [utökade](#) sökmenyn.

Husdjurslära har ett antal underkategorier (den som vill få en överblick över dessa kan med fördel ta en titt på det [ämnesträd](#) som finns hos LIBRIS). Exempel på underkategorier är **Veterinärmedicin** (Qdfb), **Nötkreatur** (Qdfe), **Får och getter** (Qdfg), **Svin** (Qdfh), **Kaniner och pälsdjur** (Qdfi). Djur återfinns också naturligt nog under **Zoologi** (Ug), liksom under **Livsmedelshygien** (Vnb). Djur sett ur ett produktionsperspektiv ryms också under kategorin **Livsmedel** (Pmb), det vill säga som en del i råvarors förädling. Djur är naturligt nog en viktig del i den litteratur som finns om **Jakt** (Qga) och **Fiske** (Qgb).

Men biblioteket har också i sin etnobotaniska specialsamling,

Brøndegaardsamlingen, som fått sitt namn från den danske etnobotanikern **Vagn Brøndegaard** som samlingen köptes av 2003, en särskild avdelning med **Etnozoologi**, som här klassificerats M**. Etnozoologi som ämnesord ger 144 [träffar](#) i biblioteket.

Vagn Brøndegaard själv har

gjort stora insatser för den etnozologiska forskningen. Åren 1985–1986 utkom trebandsverket *Folk og fauna. Dansk etnozologi* och 1992 utkom tvåbandsverket *Folk og fæ. Dansk husdyr etnologi*. Tillsammans med fyrbandsverket *Folk og flora. Dansk etnobotanik* som utkom åren 1978–1980 utgör dessa en grundlig genomlysning av den danska etnobiologiska forskningen. En motsvarighet till detta var utgivningen av trebandsverket *Etnobiologi i Sverige* som utkom 2001–2007. Det andra bandet, *Människan och faunan*, har ett etnozologiskt perspektiv. Vetenskapliga redaktörer för detta band var **Håkon Tunón**, **Mattias Iwarsson** och **Stephen Manktelow**.

Förutom den etnozologiska avdelningen finns i Brøndegaardsamlingen en avdelning för **Motiv i konsten** (Ibvz), som till största delen innehåller växter, men där även djurmotiv förekommer. En del djurmotiv ryms också under avdelningen I, det vill säga **Konst**. Förutom dessa har vi också tidskriften *Horses in art*.

Också bibliotekets äldre samling, som innehåller böcker och tidskrifter tryckta till och med 1850, finns avdelningar för den djurintresserade – **Husdjursskötsel**, **Veterinärmedicin**, **Jakt**,

Fiske, och som en underkategori till **Naturvetenskap**, **Zoologi**. Böckerna i den äldre samlingen förvaras i arkivet och kan inte lånas hem, men går att studera i bibliotekets forskarsal.

Som synes så finns goda möjligheter att i akademiens bibliotek studera såväl djuren historiskt som förhållandet mellan människa och djur men också djurens förädling på olika sätt. Ingångarna är fler än vad som kan nämnas här och vi hjälper så klart gärna till och visar det som finns i samlingarna.

Avslutningsvis vill vi passa på att ge två boktips i anslutning till temat djur. För det första den nyligen (2011) utkomna *Every twelve seconds. Industrialized slaughter and the politics of sight* av Timothy Pachirat. Författaren arbetade undercover på ett slakteri och har med hjälp av en etnografisk metod beskrivit verksamheten. Utgångspunkten är i första hand inte djuren utan de människor som arbetar på slakteriet liksom hur denna verksamhet integrerats i samhället, inte minst hur själva slakten i det moderna samhället inte görs synlig – Bregottfabriken visas upp, men inte kotlettfabriken.

För det andra tvåbandsverket *Konkurrence og koncentration. Svineslagteriernes fusionshistorie 1960-2010* av **Jesper Strandkov**, som utkom 2011. Här rör vi oss delvis bort ifrån djurtemat mot agrara verksamheters företagande, som för svensk del inte ett särskilt välbeforskat. I Danmark ser situationen annorlunda ut, men det gäller agrarhistoria rent generellt och har så klart att göra med lantbrukets betydelse och position i det danska samhället i jämförelse med det svenska.

ANH:s nyhetsbrev ges ut av enheten för de areella näringarnas historia vid Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien. (ISSN 2000-6179)

Osignerade artiklar har skrivits av redaktören.

Om du vill prenumerera eller avamåla dig, kontakta redaktören: per.eriksson@ksla.se.

Ladda ned informationsbroshyren om biblioteket [här](#).